

BOJEVNIK

Stane Vidmar:

Mi pa ostanemo...

Če človek zasleduje razvoj dogodkov zadnje čase in opazuje vratolomne prevrate in obrate gotovih ljudi, se ne more otresti občutka groze. Zgrozi se, ko vidi kako strašno je padla morala, kako načelno breznačelni in dosledno nedosledni so ljudje, ki bi hoteli voditi javno, politično življenje. Nerazumljivo je bilo za nas, da so pred volitvami prijavljali svoje kandidature na listo g. Jevtića, ko še nihče ni vedel, kakšen program bo imel sploh ta g. Jevtić. Ljudje čisto nasprotujočih si skupin so kandidirali na isti listi, in bili tudi »izvoljeniki«, brez ozira na program. V parlamentu so klicali hosana Jevtiću, prisegali zvestobo do groba. — Pa pihne drug veter, odnese Jevtića, pa tudi zvestobo njegovih poslancev. S čudovito lahkoto ga zapusti ogromna večina in gre z novo vlado. Pri tem se odigrava jo ginljivi prizori in nam, ki beremo poročila o teh dogodkih, vzkipi kri od ogorčenja nad brezstidnim postopanjem nekaterih, ki so v tem prav posebno načelni. Naravnost čudovito se zvijajo ljudje, ki so imeli ogromne ambicije, ki pa sedaj niso zadovoljni s svojo naravno politično smrtjo. Še mrtvi ponavljajo vsak dan samomorilne poizkuse, ker hočejo biti še bolj mrtvi, ker hočejo doseči vrhunec in skrajno popolnost politične smrti. Naj jim bo želja uslišana!

V naših vetrovnih krajih je sistem veternic zelo razširjen. Komaj potegne malo z druge strani, evo Vam okretov, evo Vam preorijetacij. Če so včeraj bili neizprosni integralni Jugoslovenci, katerim je Slovenstvo že izdajstvo narodnega in državnega edinstva, to vendar ne moti nič, da so danes za slovensko fronto. Bog pomagaj, če pa piha tak čuden slovenski veter! Jasno pa je, da je danes kar pametno pokopati svoje centralistično navdušenje in ga usmeriti malo »samoupravno«, če bo treba pa tudi nekoliko »federalno«. Tudi ni izključeno, da se naenkrat konstatira, da je ta ali oni imenitnik vendar več mesecev, recimo šest mesecev, že radikal. Da je torej jasno tudi njegova skupina »radikalna«. Da bo mera polna, lahko doživimo še tudi to, da bo kak neizprosni Slovenec postal integralen Jugosloven in kak avtonomist navdušen centralist. Nič ni posebnega to pri nas, saj smo vendar od hudiča načelni in dosledni.

Mi slovenski bojovníki gledamo to razdejanje, gledamo to revščino in sramoto, pa vidimo, da nas čaka še ogromno delo. Res so se našli ljudje, ki pravijo, da bojevnškega pokreta sedaj prav za prav ni več treba. Marsikomu je res odveč. Toda motijo se ti ljudje. Bojevnški pokret je danes bolj potreben, kot kedaj poprej. Mi ne moremo mirno in brezdelno gledati te grde, nečedne komedije in je tudi ne bomo mirno gledali. Mi svoje naloge nismo jemali tako lahko, in zato tudi ne bomo popustili

Mi se zavedamo svojih dolžnosti napram narodu in državi, pa bomo svoje delo nadaljevali, če je to komu prav ali ne. So stvari, glede katerih ne moremo in ne bomo popustili, so stvari, katerih v interesu naroda in države ne pustimo nerešenih, pa če tudi je rešitev komu morda neprijetna ali neželjena. Mi smo povedali že dovolj jasno,

Ta falanga bo znala braniti pravo demokracijo, bo znala uveljaviti demokracijo v javnem življenju, da neha jo komande klik in ožjih družb in da preide odločanje v važnih narodnih zade-

Političen položaj po širnem svetu...

Da bi se spor med Italijo in Abesinijo, oz. med Italijo in Anglijo rešil na miren način, je odpotoval angleški minisetr Eden v Rim. Kot je po svojem povratku poročal v angleški spodnji zbornici, je naglasil Mussoliniju, da temelji angleška zunanja politika na Društvu narodov. Zato je razumljivo, da angleška vlada ne more stati ob strani pri dogodkih, ki bi usodno vplivali na ustanovo Društva narodov.

Eden je izjavil Mussoliniju, da je angleška vlada pripravljena odstopiti — da se dokončno uredi italijansko-abesinski spor — Abesiniji kos ozemlja v angleški Somaliji, da dobi Abesinija prost dostop do morja. Ta koncesija Anglije naj bi olajšala pokrajinske in gospodarske koncesije Abesinije v korist Italiji. Mussolini pa je tudi ta predlog odklonil.

Medtem se mobilizacija v Italiji nadaljuje. Poleg pol milijona italijanske armade, ki je deloma že v Vzhodni Afriki, da se udari z Abesinci, je mobiliziranih še pol milijona vojakov, da se udeležijo velikih vojaških vaj, ki bodo po vsej Italiji, v prvi vrsti pa v sektorjih Nepoli-Bari, Milan, Bolzano in Videm.

V zvezi z odpošiljanjem italijanskega vojaštva v Vzhodno Afriko je zanimivo, da je Italija vzela iz prometa ves voj srebreni denar v vrednosti 400 milijonov lir. Iz tega srebra nameravajo izdelati abesinske srebrne tolarje, ki jih imajo Abesinci zelo radi, in bi se jih poslužili v denarni vojni proti Abesiniji. Tako postane denar prav takšno orožje, kakor so letala ali strojnice.

Vse te vojaške priprave proti Abesiniji je imel v mislih abesinski cesar Hajle Salassje, ki se je v razgovoru z angleškimi častnikarji pritožil, da so Češkoslovaška, Danska, Francija in Belgija iznenada ustavile pošiljanje orožja in municije v Abesinijo. Ali sta v Evropi dve politični in moralni merili: eno, ki velja za velike in močne, in drugo, ki velja za male in slabotne? Če je pravica na naši strani in če civilizirani narodi ne najdejo sredstev, da bi vojno preprečili, zakaj naj nam ne pustijo vsaj to pravico, da se branimo?

Zopet Habsburžani na vidiku

Zadnji dogodki v Avstriji kažejo, da pripravlja avstrijska vlada polagoma restavracijo Habsburgovcev. Nanjo je prvi opozoril znani angleški politični pisatelj W. Witter Croch. Po njegovih trditvah se je v zadnjih mesecih silno ojačila propaganda za povratek Habsburžanov. Denar za propagando se siplje na debelo. Vedno bolj se širi prepričanje, da je mogoče Avstrijo ohraniti le z upostavitvijo habsburške monarhije. Shodov in zborovanj se udeležujejo tudi člani bivše dinastije. Kancelar in podkancelar sta oba

vah v roke široke javnosti. Ne bomo dovolili, da bi kdorkoli sklepal kupčije in dogovore v imenu slovenskega naroda brez njegovega dovoljenja in predhodnega pristanka. Mi smo videli, da je odločanje klik privedlo naše politično življenje v ravsulo in narod v trpljenje, pa ne bomo dovolili, da se te metode še kedaj povrnejo. Ne moremo in ne bomo priznali nobenih obvez in zvez, ki bi se sklepale brez naroda, brez sodelovanja in soodločanja ljudstva. Zato ne bomo popustili od poti prave demokracije in bomo v tem smislu delali tudi naprej.

In kakor v vprašanju demokracije ne popuščamo, tako ne popuščamo v slovenskem vprašanju, ki mora biti rešeno temeljito in popolno. Ne zadovoljujemo se z nikakimi meglenimi, splošnimi izjavami in hočemo ne samo jasni in odločni besedi, marveč krepih dejanj. Dovolj je bilo o tem govorjenega. Sedaj je čas in sicer skrajni čas, da bo tudi kaj storjenega. Mi smo pokazali in dokazali, da je rešitev slovenskega vprašanja ravno tako važna za državo, kakor rešitev hrvatskega vprašanja. Rešitev pa mora biti temeljita, kajti mi smo že dovolj izgubili radi mlačnosti in slabosti naših politikov. Izkušnje so nam pokazale, da ne gre reševati takih vprašanj polovičarsko, da

prepričana habsburgovca.

Za povratek Habsburžanov se v prvi vrsti zavzemajo konservativci, duhovščina, plemstvo, častniki, srednji sloji in celo delavci, ki so mnenja, da bo monarhija manjše zlo od sedanjega režima. S stališča mednarodne politike nima Anglija ničesar proti restavraciji, če bi ta ojačila mir v Srednji Evropi, Italija ne nasprotuje povratku Habsburžanov, Francija se pridružuje Angliji, le da se mora ozirati na svoje zaveznike v Mali zvezi. Tu pa je jedro vprašanja, ker je Mala zveza odločno proti Habsburžanom.

Tako Croch. Ni še potekel mesec po objavi njegovega članka in smo že doživeli pretekle dni ukinjenje zakona o izgonu Habsburžanov in o zaplembi njihovega premoženja. Avstrijska vlada je obenem odredila, da je takoj odpotoval državni podtajnik Karwinsky v družbi voditelja legitimističnega gibanja Wiesnerja v Steenkerzell k bivši cesarici Ziti, da se v imenu avstrijske vlade z njo sporazume.

Avstrijska vlada namerava Habsburžanom vrniti vsa njihova posestva, palače in ostalo imetje razen dunajskega dvorca in Schönbrunn, ki naj bi še nadalje ostala last države. Zato pa je pripravljena plačati za ti dve palači posebno odškodnino in razen tega dajati Habsburžanom letno apanažo v znesku 1,200.000 šilingov ali v našem denarju 10 milijonov Din.

Značilno je, da se je avstrijska vlada odločila za ta svoj prvi korak za obnovo monarhije v trenutku, ko so zbrani na avstrijski meji trije armadni zbori italijanske vojske — po mnenju pariških in londonskih listov zato, da nastopijo, če bi se kdorkoli uprl restavraciji Habsburžanov. Tako Italija kakor tudi Vatikan sta zelo naklonjena najnovejši akciji avstrijske vlade.

Resnost položaja je najbolj razvidna iz poročila agencije Havas: Stališče Male zveze je znano in se ni spremenilo: vpostavitve Habsburžanov pomeni vojno. Svet Male zveze je na svojem ljubljanskem zasedanju sklenil, da odgovori na vsak poskus vpostavitve Habsburžanov s splošno mobilizacijo v vseh treh državah Male zveze (v Jugoslaviji, Češkoslovaški in Rumuniji). Ta sklep je Mala zveza sporočila tudi francoski vladi.

Na kaj je Jevtić pozabil

Pretekle dni je nastalo pri nas veliko razburjenje, ker je avstrijska vlada »kar čez noč« onemogočila avstrijskim turistom potovanja v Jugoslavijo. Odredila je namreč, da morajo vsi ti potniki imeti posebno dovoljenje in še davčno potrdilo, da so brez davčnih zaostankov, kar pomeni ukinitve potnih listov, ker je v Avstriji izredno malo ljudi, ki bi takšnih zaostankov ne imeli. Naše jugoslovansko poslaništvo na Dunaju je

z meglenimi samoupravami ni nič pomagano. Kdor hoče s polovičarstvom ublažiti to vprašanje, škoduje stvari in dela slabo uslugo državi. Zato ni patriot, kdor se izmika tem vprašanjem. Mi, ki smo dokazali svoj patriotizem bolj jasno in otipljivo kot tisti ultrapatrioti, ki trepečejo ob misli na pametno in pravično preureditev države, bolj jasno in odločno kot tisti, ki vidijo v tej preureditvi nevarnost za državno edinstvo, zahtevamo pošteno in resno rešitev slovenskega vprašanja, ne pa polovičarske poizkuse. In ravno, ker smo odločni in resnični patrioti, poudarjamo, da rušijo državno edinstvo tisti, ki radi umazanih kupčij in dobička navijajo centralistično lajno in s tem vzbujajo nepomirljivo nezadovoljstvo in nevoljo.

Vztrajamo pri načelih, ki smo jih v najhujših časih strahovlade JNS označili neustrašeno, vztrajamo pri zahtevah našega ljudstva, ki je žejno pravice. Vztrajamo pri zahtevi, da se uveljavijo načela demokracije v vsem javnem delovanju, da vzame ljudstvo svoje zadeve samo v roke in očisti vse javno življenje breznačelnih zajedavcev in slabih. Vztrajamo pri zahtevi po globokih gospodarskih in socialnih reformah, ki morajo prinesiti pravično razdelitev dobrin, da bo dana vsakemu človeku

Tabor bojovníkov na Brezjah

Kakor vsako leto se bo tudi letos vršila 15. avgusta na Brezjah velika spominska slavnost za padlimi bojovníki. Obeta se ogromna udeležba iz vseh krajev Slovenije, tako da bo letošnji tabor prekosil po številu udeležencev vse dosedanje tabore.

O pripravi bomo še poročali.

Nj. Vel. kralj Peter II.

imelo za julij in avgust prijavljenih že nad 5000 interesentov za naš vizum in pripravljali so tri posebne vlake za 1200 turistov, ki pa so jih sedaj odpovedali.

Razumljivo je, da so vsi naši listi ostro nastopili proti tej odredbi avstrijske vlade in našli tudi protukrepe, ki jih je treba takoj podvzeti. Kar naenkrat pa smo zvedeli iz razgovora, ki ga je dovolil avstrijski zunanji minister Berger Waldenegg dunajskemu dopisniku zagrebškega »Morgenblatt«, da avstrijska vlada ni izdala omejitev predpisov za potovanja v inozemstvo »kar čez noč«. Avstrija je še pred tremi meseci zaprosila jugoslovansko vlado za

možnost dela in zaslužka.

Zahtevamo depolitizacijo javne uprave, zahtevamo svobodo in neodvisnost sodstva, zahtevamo zakonitost in red vsepovsod, aktivnost in delavnost. Vztrajamo v tem, kar smo govorili in pisali ves ta čas naše borbe, v tem, kar so na naših ogromnih taborih in zborih zahtevale nepregledne množice poštenega slovenskega ljudstva.

Mi od teh zahtev ne moremo in ne bomo popustili, mi bomo delali naprej za ta načela, pa bomo podprli vsakogar, ki bo delal v duhu teh načel in bomo rušili vsakogar, kdor bo gazil ta načela. Ničesar ne želimo bolj iskreno kot to, da bi postal »Boj« res nepotreben.

Nadaljevali bomo s pokretom, ker je tak ukaz našega naroda, ker čutimo odgovornost in dolžnost napram tem ogromnim množicam naših članov in prijateljev, nadaljevali bomo, ker je to naša narodna in državljanska dolžnost. Komur je sreča naroda in države resnično pri srcu, nas bo v tem podpiral in šel z nami po isti poti v boj za pravice in srečo našega naroda.

„Boj“ v borbi za moralo v našem javnem življenju

Dva govora na bojevnških zborovanjih v Trebnjem in na Bledu, zaradi katerih toži minister dr. Kramer Staneta Vidmarja

Razpravljalo se je tudi o obtožbah ministra dr. Alberta Kramerja, ki je vložil proti Stanetu Vidmarju obtožbi zaradi žaljenja časti zbog vsebine govorov Staneta Vidmarja na zborovanjih bojevnškov v Trebnjem 20. maja 1934, in na Bledu 10. junija 1934. G. minister pripoveduje v svojih obtožbah, da je kmalu po prvih nastopih »Boja« javnost kmalu razumela, da je glavna ost »Bojevih« napadov in očitkov naperjena prvenstveno proti njemu, da pa so bili vsi govori v pričetku taki, da je bilo govornike težko prijeto za besedo. Navaja nato, da se je 20. maja 1934 vršil shod bojevnškov v Trebnjem, kjer

Mi smo našim znanim strahovalcem Slovenije najbolj očitali . . .

»Zadnjič sem na velikem zborovanju v Celju in Ribnici povedal, da se ne mislim spuščati v obravnavo posameznih korupcijskih afer ker nimamo časa za to. Povedal sem, da je reševanje takih zadev pri sedanjih metodah brezuspešno in nepravilno. Saj vemo, kako so taki procesi utihnili, ker so gospodje zelo previdni in pretkani ter imajo take zveze, da stavijo dokazovalcu vse mogoče ovire na pot, da onemogočajo vpogled v akte ali pa akti sami zginejo. Zato je tudi otročje, če se jeze, da nočemo po tej poti . . . V pomirjenju bolnih živcev Vam povemo, da čas, ko bo resnica prišla na dan, že prihaja. Takrat bodo postavljeni pred sodišče, da dokažejo svoje poštenje in da dokažejo, kdaj so si priborili tako lepo premoženje . . . Ko že govorim o premoženju, moram omeniti čudno zahtevo dr. Kramerja, ki se je na nekem sestanku v Ljubljani nekaj razburjal in med drugim rekel, naj bi se primerjalo premoženje, ki sva ga imela jaz in on leta 1918., in premoženje, ki ga imava sedaj. Meni je prav za prav žal, da me je prisilil na to, da moram povedati resnico, ker mi je s tem škodoval na kreditu. Po Kramerjevem opozorilu bi človek mislil, da sem večkratni milijonar in bi jaz lahko dobil še kje kako posojilo. Na žalost pa moram priznati, da se mi ni posrečilo kljub vestnemu in vztrajnemu delu ter podjetnosti niti daleč postati lastnik vrtoglave višine premoženja, ki mi ga prisoja dr. Kramer. Če bi bilo tako, potem bi n. pr. naš »Prelom« ne bil navezan na borno naročino, nego bi bil močan dnevnik, ki bi že pokazal zobe »Jutru«. Torej na žalost v milijonih ne morem tekmovati, ker s solidnim delom ni mogoče zaslužiti v par letih milijonov. Nekaj pa je zelo zanimivega pri tem opozorilu dr. Kramerja. Če Kramer tako govori, potem s to svojo izjavo dovolj jasno dokazuje, da smatra javne funkcije kakor poslanski mandat in ministrski stolček, ravno tako za kšeft in obrt kakor jaz svojo fabriko za marele. Če hoče on primerjati, kaj je kdo v gotovem času pridobil, je potrebno ugotoviti, da je bil on ves ta čas politik, poslanec in minister, torej javni funkcionar, da je torej obratoval z javno oblastjo, dočim jaz nisem niti eno niti drugo, niti tretje. Imel pa sem ves čas svoje podjetje, ki ima poleg svojih važnih nalog tudi pravico pridobivanja, imel sem torej ves ta čas patent za produkcijo in pridobivanja, med tem, ko je poslanec dr. Kramer imel pravico do dnevnice in ministrske plače. L. 1918. je bil Kramer še običajen novinar. Če je imel takrat kaj premoženja, ne vem, jaz nisem imel nič, ker sem šele l. 1928. prevzel podjetje po svojem očetu. Koliko je on prihranil in mogel prihraniti od svoje novinarske in ministrske plače, ne morem vedeti. Gotovo pa je bil izredno štedljiv in šparoven ter naravnost čarovnik, če je prihranil toliko, da je danes večinski delničar Narodne tiskarne, Delniške tiskarne, član konzorcija »Jutrac«, da je udeležen pri ljubljanskih kinematografih, da je delničar Kredit-

je kot glavni govornik nastopil Stane Vidmar. V ilustracijo njegovega govora omenja, da je on — minister dr. Kramer — 12. maja 1934 na sestanku odbornikov ljublj. organizacij JNS v Kazini reagiral na govorice o svojem ogromnem premoženju ter pri tem Staneta Vidmarja javno pozval, naj napravita vsak svojo bilanco po stanju 1918 in po sedanjem stanju, pa nato zamenjata svoji premoženji. O tem, da je bil očitno poučen tudi Stane Vidmar, ki je v svojem govoru v Trebnjem obravnaval to njegovo izjavo ter nato izvajal:

nega zavoda, da je udeležen pri Kazini in Bog ve še kje. Kot podjetnik in gospodarstvenik moram naravnost občudovati njegovo varčnost. Zame je nepojmljiva. Kakšno je njegovo premoženjsko stanje sicer, pa ne vem, ker se nisem nič zanimal za to. Iz njegovih pripovedi na tistem sestanku pa sem slišal, da mu očitajo, da ima grad na Češkem, nadalje ne vem koliko hiš v Ljubljani in težke milijone. Tega mu nismo očitali in zato tudi ne morem odgovarjati. To naj razčisti s tistimi, ki to trde. Kolikor vem, trdi to njegova bližnja okolica. Vesti in podtikanja o 20 milijonih pa vem, da so izšle iz njegove najbližje okolice . . . Tako izgleda ta primerjava, ki dokazuje to, kar smo mi vedno povdarjali, da smatrajo gotovi ljudje javne funkcije za kšeft in obrt z javno oblastjo. To je tisto, kar bomo vedno pobijali, pa če je komu prav ali ne. Namen napada dr. Kramerja je jasen, zavesti mogočno našo borbo na ozko pot, na osebne račune in napake. Dovoljkrat smo povedali, da ne gremo na to. Če sem to danes omenil, sem storil samo za to, ker nudi to pravilen dokaz, da je miselnost generalov brez vojske takšna, da jih sama po sebi izloča iz javnega življenja. Gospodje bi radi začeli z razčiščevanjem svojih osebnih računov. Ne vem, kam se jim tako mudi. Nam se nič ne mudi, ker delamo program, ki bi ga oni tako radi videli. Bijemo boj za razčiščenje javnega življenja, predvsem javne uprave. Morda baš zaradi tega žele tako nagle račune. Najprvo mora biti uprava očiščena in osvobodjena vseh pogubnih in strupenih vplivov, da bo mogla pravično poslovati. Ko bo to storjeno, bo že prišel čas, da se pregleda, kako je kdo prišel do premoženja in kaj je zagrešil. Kajti zato se bo moral brigati državni pravdnik, ki bo imel pred očmi le zakon, ljudske in državne interese in se dal voditi samo po svoji vesti. Mi smo našim znanim strahovalcem Slovenije najbolj očitati, daso korumpirali miselnost, da so uničili vso moralo v javni upravi, da so hoteli vso oblast spremeniti v orodje v rokah strankarskih klik. To je najhujši zločin nad državo, ker se s tem ubija zaupanje ljudstva v pravičnost oblasti in ljubezen do države. Ljudstvo je preklinjalo uradnike, žandarme in financarje, ker so javni nameščenci izvrševalci volje teh izgubljenih generalov. V 90% je bilo to sovražstvo krivično. Vsi javni organi so pač morali izvrševati ukaze teh mogotcev. Nad njimi je vihtel paša svoj korobač, grozil s preganjanjem, če niso bili dovolj vneti (nato govori o preveč vnetih uradnikih). Zato pa tudi zahtevamo, da se ta strahovlada teh anarhistov neha. Konec mora biti te igre z ljudstvom, konec te kramarije in kupčevanja z javnimi interesi! Ne dovoljujemo, da bi postale politične kupčije z interesi ljudstva in države svobodna obrt, da bi se smatrali poslanski mandati za sinekure in korita! Javne funkcije morajo biti častna dolžnost najboljših in najzmožnejših sinov naroda!

interesi. (Klici dol Kramer, dol z njim!) Tako se je klika v nezdravih razmerah, prevzetih strankarske borbe, polastila celo oblasti in je često pozabljala, da je samozvaneec, ki nima nobenega pooblastila od naroda. Ta klika je v svoji samopašnosti in požrešnosti šla preko meje, zlorabljala je oblast in vsa sredstva v svoje samopašne namene, preganjala pošteno ljudstvo in hotela ukrasti z vsemi sredstvi tudi njegovo poštenje, ugled in vero v bodočnost. (Klici dol Kramer!) Sedaj ko čuti, da je izgubljena, da je doigrala, da so prav povsod spoznali te prvače, pa še danes kleveta in blati in skuša opravičiti svoj obstoj s podlimi napadi na vodilne člane našega pokreta . . . Ali naj se še brigamo za te izbruhe živčno bolnih histeričnih revežev, Čemu neki? Mi vemo, da so izgubili pamet iz razsodnost, ker so tako navezani na korita, da si sploh ne morejo predstavljati, kako je mogoče drugačno življenje. Božji mlini meljejo počasi, a sigurno in se bo morala ta gospoda sprijazniti tudi s popolno izgubo oblasti in korit in še marsičem, česar še niti ne slutiti. Če danes, ko se tako temeljito podira fronta strahovalcev Slovenije pomislim, kako je bilo sploh mogoče, da je ta klika tako dolgo in nemoteno gospodarila in strahovala naš ljubi slovenski narod, me je kar malo sram. Neprijetna mi je zavest, da smo bili poštenjaki tako dolgo neodločni in neborbeni, da je prišla klika ljudi, ki ji je tuj vsak idealizem, ki išče samo svojo korist. Zato je zadnji čas, da stopijo poštenjaki iz rezerve in izženejo tolovaže in roparje, pa tudi kramarje in verižnike z ljudskimi interesi. (Klic: Dol Kramer! Dol korupcionisti!) Zavedajoč se velike nevarnosti, ki jih obdaja od vseh strani, so lažni generalčki vso vojsko mobilizirali in sklenili generalni naskok na našo armado, generalni napad s strupenimi plini, ki so jih kuhali vse te mesece po receptu . . . (Napadi na g. Ribnikarja) . . . Kar še leze ino gre, kar je absolutno zanesljivo in udano, so zbrali v ljubljanski Kazini, kjer so rohneli in napovedali osvelo borem in bojevnikom. Skovali so resolucijo, v kateri so se povzpeli do neverjetno nesramne trditve, da je tako zvana bojevnška akcija škodljiva za konsolidacijo in ureitev političnih prilik v dravski banovini. Ali se vam ne zdi vse to kot slab dovtip? Več kot jasno je, da je za ozdravljenje političnih razmer pogubna v prvi vrsti tista gospoda, ki po svojem časopisju, zlasti po tistem, ki nosi ime »Jutro«, zastruplja ozračje v Sloveniji že vsa dolga leta in kljub temu, da je ves ta čas imela v rokah škarje in platno, vso blast in bila vsemogočna, nima pokazati drugega rezultata svojega dela, kakor ogromno množico obupanih in preganjanih uradnikov, učiteljev, javnih delavcev, do kraja zagrenjenih in razjarjenih ljudskih množic. Ljudje, ki oznanjajo sovražstvo, ki zagovarjajo načelo, da je treba ljudstvo krotiti in strahovati, ki poznajo narod samo, kadar rabijo njegove volilne kroglice, govore o ideji 6. januarja. (Klici: dr. Kramer!) Saj je ravno s tem aktom obsodil kralj vse politične stranke, a tudi tisto, v kateri so bili sedanji kazinoti. Za vsakega pa je tudi jasno in naravno, da se ti gospodje od tedaj niso prav nič izpremenili, četudi so parkrat menjali firmo. Volk dlako menja, narave nikoli. Zavedajoč se svoje neizogibne pogube, rešujejo tudi sedaj s klevetami in denuncijacijami svoje pozicije in zadržujejo konec, ki se bliža hitreje, kot so pričakovali . . . Včasih se kake stvari

prime čudna smola, ki se drži kot klop. Mislim na neverjetno smolo Kazine v Ljubljani. Pred vojno in med vojno so se zbirali v tej zgradbi najhujši in najbolj zagrizeni sovražniki našega naroda, avstrijski germanizatorji in nemčurji. Ob prevratu so dobili v roke to stavbo gospodje, ki odločujejo še danes tam. (Medklic: Ti si bil tudi zraven.) O, ne, nočem danes pripovedovati zanimivosti, kako je v tistih prevratnih časih ta lepa zgradba prišla v posest sedanje družbe pod imenom nacionaliziranja, od katere nima narod nobene koristi, marveč samo tista ozka družba. Te zadeve danes ne bom načel, je preobširna. Hočem pa omeniti to, da se je te stavbe nekoliko prijel smola, da se zbirajo v njej tako radi sovražniki našega ljudstva. Kakor prejšnje čase, so tudi sedaj tam večkrat sestanki največjih sovražnikov naroda. Tako so se pretekli ponedeljek zbrali »prijatelji našega naroda«, da po celodnevem rohnenju izležejo resolucijo . . . (Govori nato o žaganju bana.) Mi hočemo napraviti konec kazinotski anarhiji. Nam je ljubo, če se je ta gospoda postavila javno proti nam. Koliko enostavnejše je delo in lažja borba. Kar na plan . . . Vse priznanje gre tej gospodi, da je sama spoznala, da ne spada v naše vrste, v našo narodno družino, ker je našemu ljudstvu bila in ostala tuja in ga ni razumela v sreči ne v nesreči. Prav je, da ostane izven naše družine pozabljena in odklonjena . . . (Govori o programu Boja.) Razumemo lahko, da izgubljajo živce taki generalčki brez vojske, ko vidijo, da se ruši vse, kar so oni zgradili v letih svojega gospodstva. Tragika je v tem, da niso nič zgradili, vse je bilo samo markirano, vse samo Potemkinove vasi . . . Strah se je naselil v srihih generalčkov. Še bi imel usmiljenje z njimi, če bi ne bili hudobni. Če je kdo živel in se prerinil skozi življenje s samimi hudobnimi klevetami in denuncijacijami, se jih ne odvadi več. Zato tudi ne bom govoril o najnovejših klevetah. Povdarim samo to, da je tudi med ljudstvom zavzelo denunciranje naravnost strahovite dimenzije. Te zasluge ne bomo odpustili kliki in ji bomo tudi pripravili primerno nagrado . . . V boju s to krotom moramo biti neizprosni in do skrajnosti odločni. Preveč nesreče je že zadelo naše ljudstvo zaradi denuncijantov, da bi smeli še nadalje mirno gledati to početje. Izogibajte se jih, kakor gobavcev . . . V borbi ne smemo biti popustljivi s tistimi, ki so pritiskali naš narod ob tla in ga tirali v obup. Zaradi tega ne smemo nikdar pozabiti na vse gorje, ki so ga zadali našemu ljudstvu brezvestni klikarski valpti, če hočemo, da se vekov veke rešimo te grozne more in narodne nesreče . . . V političnem življenju so mogoče vse mogoče vrste iger, tudi grde, toda igra z narodom, kakor so jo vršili ti ljudje, je od sedaj naprej prepovedana. Vsak igralec bo skusil na lastni koži, da ni varno in pametno kršiti te prepovedi. Naše slovensko ljudstvo se energično otresa te more in nadloge. Ko bo otreslo definitivno s sebe to gadjo zalego, bo toliko izkušeno, da bo znalo zatreti gadjo zalego že v zametku.

Čuteč se zaradi inkriminiranih odstavkov obeh govorov prizadetega na svoji časti, je minister dr. Kramer vložil po dr. Josipu Cepudru, odvetniku v Ljubljani, dve obtožbi, ki sta se po predpisih kazenskopravnega reda združili z obtožbo upravnih svetnikov Celjske posojilnice zaradi enotne razprave in enotnega sojenja.

V mojih dejanjih ni ničesar kaznjivega

Na ti dve obtožbi g. ministra je podal Stane Vidmar po svojem zagovorniku dr. Josipu Hacinu, odvetniku v Ljubljani, pismen zagovor, na katerega se je skliceval pri razpravi in ki se glasi:

Ne čutim se krivega v nikakem oziru.

Priznavam, da sem prav tako na shodu v Trebnjem 20. maja 1934 kakor tudi na shodu na Bledu 10. junija 1934 nastopil kot govornik ter v svojih go-

vorih govoril tudi odstavke približno iste vsebine, ki jo navaja v svojih obtožbah zasebni obtožitelj. Besedilo zasebnih obtožb sicer ni docela točno. Tudi se odstavki mojih govorov, navedeni v obtožbah, iztrgani iz celotnega govora, čitajo drugače kakor so se mogli slišati v celoti. Vendar na to ne polagam važnosti. Govoril sem bistveno to, kar se mi očita. Zanikam izrecno le to, da bi bil na shodu na Bledu rabil besede: »Zato je zadnji čas, da stopijo

Igra z narodom je od sedaj naprej prepovedana!

Iz govora Staneta Vidmarja na Bledu 10. junija 1934 inkriminira g. minister Albert Kramer kot take, ki so zanj žaljivi, naslednje odstavke:

»V našem javnem življenju se je gotova klika zajedla v narodno telo ka-

poštenjaki iz rezerve in izženejo tolovaje in roparje, pa tudi kramarje in verižnike z ljudskimi interesi«, in dalje, da bi bil na istem shodu rabil izraz: »V boju s to kroti moramo biti neizprosni.« Zlasti izraz »krota« posebno zanikam in popolnoma izključujem, da bi ga bil rabil, ker tega izraza nisem navajen rabiti. Če kdo trdi, da je ta

Kaj je dr. Prijatelj napovedal že l. 1906.

Na čelu političnega in gospodarskega življenja in udejstvovanja v Sloveniji je v času mojih govorov bila gospoda, ki je izšla iz svoječasnega dijaškega pokreta, imenovanega narodnoradikalen. Vodja tega gibanja je bil do svoje smrti pokojni dr. Gregor Žerjav. Po njegovi smrti je prevzel vodstvo današnji zasebni obtožitelj.

Tako imenovani narodnoradikalni pokret je pričel med dijaštvom v začetku tekočega stoletja. Meseca septembra 1905. se je vršil v Trstu prvi shod narodnoradikalnega dijaštva. O priliki tega shoda je to dijaštvo izdalo knjigo »Iz naroda za narod«, ki je pojasnjevala javnosti program tega pokreta.

Takrat je sedanjí univerzitetni profesor dr. Ivan Prijatelj, eden naših največjih kulturnih in literarnih kritikov, napisal v »Ljubljanskem Zvonu« iz leta 1906. na strani 184, ocenjujoč imenovano knjigo, o celem pokretu misli, ki se, govorne proroško, po svoji bistveni vsebini ne razlikujejo Bog ve koliko od mojih govorov, dasi so proroški, za višje izobražence pisani stavki dr. Ivana Prijatelja blagozveneči in operirajo z abstraktnimi pojmi, dočim so moji stavki, kritikujoči sedanost in preteklost pred priprostim ljudstvom, ostri in operirajo s konkretnimi pojmi.

Dr. Ivan Prijatelj je zapisal l. 1906. o mladini, ki se je organizirala v narodnoradikalnem pokretu:

»Današnja mladina je realistična, pozitivna, empirična. Ekonomska vprašanja jo zanimajo. O pogojih življenja in gmotnega stanja slovenskega dijaka v Pragi, na Dunaju in v Gradcu razmišlja in prinaša s pomočjo statistike v tej knjižici pri nas prvič zanimive

Polom Agromerkurja, Jadranske in Slavske banke

Proroške besede dr. Ivana Prijatelja so se izpolnile. Mladina, o kateri je govoril, je dozorela in, ravnaajo se po svojih principih, ustvarila dobo upadka duha, poleta in idealov, dobo brez smisla za žrtev in brez vabečega visokega cilja.

Pričela se je narodnoradikalna struja najprej udejstvovati na gospodarskem polju, kar je bilo po analizi in prorokovanju dr. Ivana Prijatelja popolnoma naravno in naravnost neizogibno.

Že pred svetovno vojno, izredno hitro po nastanku pokreta, so prišli možje iz tega gibanja do izrednega vpliva na polju narodnega gospodarstva. Skrbec predvsem za svojo gospodarsko organizacijo, so začeli gospodarsko organizirati tudi ljudstvo. Prišlo je takrat do ogromnega poloma »Agro-Merkurja, ki se ga še splošno spominjamo tudi oni, ki smo bili takrat še popolni mladiči.

Po prevratu je narodnoradikalna struja koncentrirala svoje gospodarsko delovanje pri Jadranski banki. Polom Jadranske banke in posledice tega po-

izraz slišal, se mora motiti in je moral napačno slišati.

V bistvu torej dejanja, ki se mi očitajo, v celem obsegu priznavam. Vendar v mojih dejanjih ni ničesar kaznivega.

Da bo mogoče moje besede pravilno oceniti, je potrebno, da navajam naslednje:

podatke. O »ekonomični izbiri stanu« razpravlja. In ko je tako zamislila materialno reformacijo pri sebi, hoče na podoben način začeti z reformacijo v narodu.« ... »Včerašnji mladi« so bili pesniki, današnji so nacionalni ekonomí, statistiki. In ako so pesniki, se posvečujejo naravoslovju, kar pa bo bolj v prid njihovi popularnosti. Oni so bili individualnosti, ti so struja.« ... »Težišče njih duha leži torej v praktičnosti. Filozofi niso. So pa svoje vrste znanstveniki, računajoči s samo empirijo. Njih navdušenost in polet nista idealističnega porekla, ampak prihajata iz znanstvenega neofitstva. Malce konverzijskega srda se čuti v njih besedah, kadar govore o veri, ker jim je še vedno pred očmi njih prejšnja konfesija. V svojih teoretskih predavanjih se mu- de dolgo ob pozitivni etiki, morebiti iz prosvetnih ozirov, morebiti porajajoče se slutnje, da je tu najranljivejše mesto pozitivizma.« ... »Zelo sem radoveden, kako se bodo razvili mladeniči, začetka veka, ki so izdali to zanimivo knjižico, ki si naj jo oskrbi vsakdo, ki hoče živeti sodobno. Začeli so podobno kakor ruski šestdesetletniki, strastno se oklepajoč pozitivizma. Njim zveni še to ime čisto in blagoglasno. Sedaj je dvoje mogoče: Ali bodo započeto smer forsirali; potem imamo tudi mi pričakovati podobno dobo, kakor so bila ruska osemdeseta leta, dobo upadka duha, poleta in idealov, do katere se pri- haja vedno, ko se razgali glavno bistvo pozitivizma, ki se imenuje hladna, praktična, materialna neobhodnost brez smisla za žrtev in brez vabečega visokega cilja — ljuba ploska buržoazna kultura. Ali pa bodo ...«

loma so pač še splošno v spominu.

Po polomu Jadranske banke se je koncentriralo gospodarsko delo te stru- je okoli Slavske banke. Znan je po- lom Slavske banke in njegov obseg in posledice tega poloma.

Splošno znano je dalje, da so pri polomu obeh bank velike množice izgubile pri tem ogromne prihranke in utrpele silno škodo, vse osebe pa, ki so bile ali na vodilnih mestih ali pa so pri organizaciji narodnega gospodarstva okoli teh bank sodelovale v ozadju, so izšle iz polomov ne samo brez vsake škode, ampak najmanj dobro situirane.

Pri teh gospodarskih polomih in v zvezi s temi gospodarskimi polomi so se godile stvari, za katere moje besede, govorne na shodih, niso prav nič pre- ostrá kritika.

V političnem življenju je narodno- radikalna struja prišla na površje ta- koj po prevratu pod vodstvom dr. Gre- gorja Žerjava, ob najtesnejšem sodelo- vanju današnjega zasebnega obtožitelja, ki je po smrti prvega sledil temu v vodstvu. (Dalje prih.)

Stavka v Mariboru

Tudi delavstvo v tovarni »Kovina« na Teznu pri Mariboru je stopilo iz istega vzroka v stavko. Delavstvo za- teva minimalne mezde, o katerih pa noče podjetje nič slišati. Pogajanja še trajajo.

Stavka v Šoštanju

V Šoštanju je pričelo stavkati delav- stvo v Vošnjakovi tovarni usnja. Stav- ka vseh 350 delavcev, ki zahtevajo ko- lektivno pogodbo. Podjetje se pogodbi upira. Dosedanja pogajanja so potekla brez uspeha.

Dopisi

IZ PREKMURJA

Sodišinci

O priliki vaškega proščenja nas je obiskal naš rojak g. Šoštarec, ki je ka- plan pri Sv. Trojici v Halozah, s svo- jim župnikom g. Jazbinškom. Oba go- spoda sta opravila cerkveno svečanost ob ogromni udeležbi ljudstva. G. župnik je bil sedaj prvič v Prekmurju in je zelo navdušen nad našim ljudstvom. Taki obiski so v stanu, da rušijo misel- ne barijere med nami in ostalo Slove- nijo. Omenjamo še, da so bili naši va- ščani v velikem številu člani razpušče- ne skupine bojevnikov na Tišini.

Noršinci

Naša vrla gasilska četa je priredila svojo letno zabavo. V koristno spre- membo običajnega programa so gasilci uprizorili predstavo »Trije vaški so- dnikí, ki jo je režiral domačin g. Lon- čar, tajnik Združbe trgovcev v Soboti. Z veseljem moramo ugotoviti, da se je predstave udeležilo ogromno našega kmečkega ljudstva, dokaz, da je željno izobrazbe. Igralci so igrali dobro in le želimo, da se nam še pokažejo na odru. Našo četo pa stavimo drugim za zgled.

Prosenjakoveci

Pred kratkim je pri nas plačal z življenjem svojo tihotapsko strast nek fant iz lendavskega sreza. Prinesel je iz Madžarskega precej tobaka za pipo, pa se na klice obmejne straže ni ustavil. Padel je strel, ki je fanta do smrti za- del.

Novice

Sadjarji, pozor!

Letos so sadno drevje napadla razna mrčesa, in listne zelene ušice. Ker je skraj- ni čas, da rešimo vsaj mlade nasade od 1 do 5 let, moramo takoj in brez odloga seči po obrambi!! Kakor so skušnje pokazale, je najučinkovitejše sredstvo »garkon«, po ka- terem so ušice že v nekaj sekundah mrtve. Pri mladih in nižjih drevescih je najboljše, da nalijemo brozge v večjo posodo, mladike vpognemo in okopljemo v tekočini. V. K.

Nevarnost malarije tudi pri nas!

V zadnjem času prihaja v maribor- sko bolnico čedalje več malarično bol- nih. Po skrbnem poizvedovanju so do- gnali, da so krive obolenju zastajajoče vode v stranskih rokavih reke Mure na prekmurski strani med Radgono in Lju- tomerom. Tu se zadnja leta zadržuje in plodi komar ansfeles, ki povzroča ma- larijo. Zastajajoče vode je na vsak na- čin treba odpraviti!

Angleščina na srednjih šolah

Prosvetno ministrstvo je izdalo odlok, da se bo na naših srednjih šolah angleščina poučevala od 3. razreda kot obvezen pred- met. Dokler ne bo dovolj profesorjev an- gleščine, se bo poučevala samo na srednjih šolah v Belgradu, Zagrebu in Ljubljani, po- zneje pa tudi v drugih mestih.

Belgrajski Slovenci

Na občnem zboru Slovenskega društva »Cankar« v Belgradu je dobil upravni od- bor pooblastilo, da lahko izvrši združitev s sorodnim društvom »Eдиност«, da bi se tako iz obeh društev ustanovilo novo društvo.

Naši akademiki v Gradcu

V Gradcu se je osnovalo Društvo jugo- slovanskih tehnikov. Predsednik je Desimir Cvjetković iz Sarajeva, I. tajnik Ljudevit Jaki iz Maribora, II. tajnik Franjo Pinter iz Trbovelj.

Izenačenje mestnih uradnikov z državnimi

V smislu zakona o mestnih občinah, po katerem ne smejo biti plače ni položajne doklade ter pokojnine mestnih uslužbencev večje od tistih, ki jih imajo državni name- ščenci ustrežajočega položaja, bodo sedaj bani izdali za svoje banovine podrobne od- redbe. Za dravsko banovino prihajajo v po- štev uslužbenci mest Ljubljane, Maribora, Ptuja in Celja.

Gospodarstvo

»Praktični čebelar«

Tovarišem bojevnikom sporočamo, da je izšla nova čebelarska knjiga »Praktični če- belar«, ki jo je spisal znani čebelar Donat Jug z Brezije. Obsega 300 strani in 140 slik.

Knjiga obravnava vso snov naprednega če- belarstva, ki bo v pouk tako začetniku, ka- kor tudi izkušenemu čebelarju. Trdno smo prepričani, da bo nova knjiga naše čebelar- stvo zelo povzdignila, ker so v njej nave- dene vse vodilne misli za napredno in uspešno čebelarstvo. Knjigo lahko naročite pri Slovenskem čebelarskem društvu ali v Društveni čebelarni v Ljubljani, pa tudi v knjigarnah v Ljubljani, Celju in Mariboru jo lahko dobite.

Naš tujski promet

Iz »Hotela« št. 5, oficijelnega organa za hotelirstvo in turizem jugoslov. jadranske- ga saveza, posnemamo, da smo imeli lani v vsej državi 946.380 gostov, od teh 234.959 inozemcev. Vsi skupaj so pustili 4.644.560 nočnin. Nas zanimajo predvsem številke iz Slovenije. Po »Hotelu« smo imeli lani 189.889 gostov, tedaj najvišje število v dr- žavi. Za nami šele pride savska banovina s 182.613 gosti. Nočnine so znašale pri nas 919.254, v savski banovini pa kljub manj- šemu številu gostov precej več, namreč 931.189.

Po podatkih naše Zveze za tujski pro- met pa smo imeli lani le 112.684 gostov. Verjetno je, da bo ta številka pravilnejša.

Zanimivo je, da je imela Italija v istem času 3.142.345 gostov.

Okoli nove banovinske palače

Ni dolgo tega, kar se je pojavil v javnosti načrt za novo banovinsko pa- lačo (ne torej »bansko«, ker bi bila lastnica banovina, ne pa ban!) na Mu- zejskem trgu. Načrt je vzbudil mnogo upravičene kritike, saj bi se zazidal že zopet nov park, ki je Ljubljani zelo po- treben. V tem oziru smo že dovolj gre- šili in je že skrajni čas, da prenehamo s tovrstnimi poskusi! Zazidani park na Taboru uči!

Predloženi načrt je vendarle šel svojo instančno pot. Prejel ga je grad- beni urad ljubljanske mestne občine in tam so ga več mesecev študirali, kakor se spodobi za tako velikopotezen načrt. Končno so načrt vrnili tehničnemu od- delku na banovini, vendar s precejš- njimi omejitvami. O zgradbi banovin- ske palače po predloženem načrtu ni več govora. Zgradilo bi se lahko le po- slopje, tako veliko kot je sedanje po- slopje banovinske hranilnice, a poleg hranilnice, tako da ostane Muzejski park neokrnjen.

Mi smo že hoteli protestirati proti zgradbi nove banovinske palače v teh časih, ko je povsod stiska za denar. Pa- lača bi namreč stala okoli 25 milijonov Din. Res je, da bi bila zgradba deljena na več etap in da bi za prvo etapo za- dostovalo kakih 8 milijonov Din, za ka- tere bi banovina prodala nekaj svojih hiš in najela posojilo. Toda če se de- nar že skupaj spravlja, zakaj naj bi se ne za bolj nujne in produktivnejše stvari, pri katerih bi našle zaslužka najširše ljudske plasti in bi se denar tudi takoj povračal. N. pr. za naše ce- ste?

Medtem smo zvedeli, kako je bano- vina prišla na misel zgradbe nove ba- novinske palače na Muzejskem trgu. Njeni oddelki so raztreseni po vsej Ljubljani: v stiškem dvorcu, v Delav- ski zbornici, v nebotičniku, v šentpeter- ski vojašnici, v hiši Pokojninskega za- voda v Gledališki ulici itd. V tej hiši je nastanjen tehnični oddelek, za kate- rega plačuje banovina vsako leto 240 tisoč Din letne najemnine. Pogodba po- teče 1. avgusta prihodnjega leta, odpo- vedni rok pa je enoleten. Če bi bano- vina do 1. avgusta t. l. odpovedala po- godbo, bi se tehnični oddelek do 1. av- gusta prihodnjega leta že lahko vselil v del nove palače in prihranjenih bi bi- lo četrť milijona Din.

S tem, da je ljubljanska mestna ob- čina vrnila načrt z omejitvami, je na- stal nov položaj: zgradba banovinske palače je padla v vodo, ker nima ba- novina baje nikjer primernejšega zem- ljišča. Ali pa naj radi tega še vedno plačuje tako ogromne najemnine? Ali ni to že zapravljanje ljudskega denarja? Pravijo, da je zgradba prostorov za tehnični oddelek v zvezi z zgradbo no- ve palače. Prav, toda iz tega še ne sle- di, da bi se zaradi tega morala opustiti zgradba za tehnični oddelek! Preveč visoka je najemnina zanj!

Res radovedni smo, kaj bo sedaj storil g. ban.